

Саха тылын уруогун технологическай каартата.

Бурнашева Светлана Степановна, Уус-Алдан улууһа

Мүрү 1 №-дээх орто оскуолатын алын сүһүөх кылаастарын учуутала.

Кылаас	2	
ҮөМК	«Саха оскуолата»	
Үөрэнэр кинигэ	Захарова Л.В. у.д.а. Саха тыла 2 кылаас. 1 чааһа. Дьокуускай, Бичик, 2017.	
Уруок тиэмэтэ	Хоһуласпыт бүтэй дорҕоон (чингэтии) (45-48 сирэй)	
Учуутал улэтин соруктара	Хоһуласпыт бүтэй дорҕоон буукубаларын санардан көрөн араара, суруйа үөрэтии; хоһуласпыт, хоһуласпатах бүтэй дорҕоон турарыттан тыл суолтата уларыһарын өйдөтүү , арааран истэллэрин, санаралларын ситиһии; ханнык бүтэй дорҕоон хоһулаһарын билиһиннэрии, өйдөтүү.	
Сурун өйдөбүллэр	Хоһуласпыт бүтэй дорҕоон диэн икки тэн бүтэй дорҕоон кэккэлэһэ туруута. Хоһулаһар бүтэй дорҕоонно сурукка икки буукубанан бэлиэтэнэллэр уонна сүһүөххэ икки аһы арахсаллар.	
Туттуллар информационнай тэриллэр	Компьютер, проектор, презентация	Предметтэр икки ардыларынааҕы сибээс: Тулалыыр эйгэ
I. Үөрэх биридимэтин үөрэтии түмүгэ:		
Тустаах үөрэх биридимэтин үөрэтии түмүгэ	Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ:	
➤ Хоһуласпыт бүтэй дорҕоонноох тылы арааран билэр; ➤ Хоһуласпыт бүтэй дорҕоонноох тыллары бэйэтэ булар; ➤ Хоһуласпыт, хоһуласпатах бүтэй дорҕоонноох, онон эрэ уратылаһар тыллары тэннээн көрөр, тыл суолтата уларыһарын өйдүүр;	Билэр-көрөр үөрүүх: Үлэ сыалын-соругун таба туруорар; Ылбыт билиитин сатаан түмэр, сааһылыыр; Бэйэни салайынар-дьаһанар үөрүүх: Тус бириэмэтин сатаан туһанар Ханнык баһарар үлэ кэмигэр сыал туруорары сатыыр; Бодоруһар үөрүүх: Атын оһолору кытта бииргэ тапсан үлэлиир; Кэпсэтии кэмигэр сатаан истии суолтатын өйдүүр. Атын киһи тугу сангарарын быһа түспэккэ болҕойон истэр. Билиини-көрүүнү ылар сатабыллар:	

➤ Ыйытыга эппиэттиир, сэхэргэхэр; ➤ Хоһуласпыт бүтэй дорбоонноох тыллары фишкалар көмөлөрүнэн бэлиэтиир.	Сана билии ыларыгар баар билиитигэр тирэҕирэр; Өй үлэтин араас дьайыыларын кэбэҕэстик толорор: тэннээһин, ырытыы, холбоһун, түмүктээһин, ханыылатан сааһылааһын, майгыннатыы, сааһылаан ситимнээһин

Уруок технологията

Уруок түһүмэхтэрэ	Уруок ис хоһооно уонна учуутал дьарыга	Үөрэнээччилэр үлэлэрэ	Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ
1.Тэрээһин чааһа Сыала: уруокка бэлэмнэнии	Уруокка үлэлиир туругу тэрийэр - Үтүө күнүнэн! Бу уруокка элбэҕи билиэхпит, тыллар суолталарын быһаарыахпыт, санаабытын этиэхпит. Бэйэ- бэйэбитигэр мичээрдэхэбит, ситиһиилээх үлэни баҕарыабын!	Эбэрдэлэхэллэр Үөрэнэр турукка киирэн, болҕомтолорун учууталга хатыылар.	Ытык өйдөбүллэри инэри: Үөрэнэр баҕаны, бэйэни сайыннарар
2.Ситиһии төрүөтүн олохтоһун Сыала: билиини ыларга бэлэмнээһин	Дьибэ үлэни бэрэбиэркэлээһини тэрийэр. Эрчиллии 6. Ыйытыыларга хоруйдааһын -Хоһуласпыт бүтэй дорбоон диэн тугу ааттыыбытый? -Хас бүтэй дорбоон хоһулаһарый? -Сурукка хас буукубанан бэлиэтэнэрий? -Хоһуласпыт бүтэй дорбоон сүһүөххэ хайдах араһарый?	Үлэлиир турукка киирэллэр. Дьибэ үлэни бэрэбиэркэлээн ыйытыыларга эппиэттиллэр. Илиилэрин уунан эппиэттиллэр. Толкуйга киирэллэр	Билэр-көрөр үөрүйэх: Ылбыт билиитин сатаан түмэр, сааһылыыр; Бодоруһар сатабыл: атын киһини тулуйан истии, бэйэ санаатын этэр
3.Билэр үөрүйэхтэргэ олобуран проблеманы таһаары Сыала: билиини ыларга	Үөрэнэр проблеманы таһаарар. стр.45 Эрч.1 Тыллар суолталарын быһаарыы -Тамах-таммах. Тамах диэн күөмэй. Тамаҕым куурда, тамаххын илит дииллэр. Толор-толлор. Сорудаҕы толор, тугу эрэ толор. Оттон толлор диэн холобура оҕо эһээтиттэн толлор.	Учуутал быһаарарын болҕомтолоохтук истэллэр. Үөрэтэр соругу кытта билсэллэр.	Билиини-көрүүнү ылар сатабыл: Сана билии ыларыгар баар билиитигэр тирэҕирэр; Билэр-көрөр сатабыл: Кэпсэтэригэр тугу истибэтэҕин, өйдөөбөтөҕүн

бэлэмнээнин	- Бу тыллар тух уратылаахтарый? (хоуласпыт уонна хоуласпатах бүтэй дорѳоонунан, тыл ис хоһооно тус туһунанан) -Устун. Хоуласпыт бүтэй дорѳоон буукубатын аннынан тардын.		ыйыталаһар
3.Үөрэтэр соругу туруорунуу Сыала: урук тиэмэтин, сыалын быһаарыы	Урук тиэмэтин уонна соруктарын буларга көмөлөһөр. - Оѳолор, бүгүн урукпут тиэмэтэ тух диэн буоларый? - Үөрэнэр сорукпут тух буоларый? - Хоуласпыт бүтэй дорѳоонноох тыллары сөпкө санара, суруйа үөрэниэхпит	Урук тиэмэтин кытары билсифэллэр. Урук тиэмэтин-«Хоуласпыт бүтэй дорѳоонноох тыллары ааѳы, сөпкө суруйуу» диэн быһаараллар. Урук соруктарын этэллэр.	Билэр-көрөр үөрүйэх: Үлэ сыалын-соругун таба туруорар; Бэйэни салайынар-дьаһанар үөрүйэх: Ханнык баѳарар үлэ кэмигэр сыал туруорары сатыыр;
4. Сага билиини арийыы. Сыала: сага билиини ылыы, ырытыы	1. Сага тиэмэҕэ үлэни тэрийии Хоуласпыт бүтэй дорѳоонноох тыллары сөпкө санара үөрэниэхпит. (презентация страницата аһыллар). Амма, таммах, Таатта, тэллэй, эриэппэ. Хоуласпыт бүтэй дорѳоону куоласпытынан чингэтэн, куоласпытын кытаатыннанан этэбит. Онтон бүтэй дорѳоон хоуласпата эбитэ буоллар хайдах этиэ этибитий? Ааѳан иһитиннэрин эрэ. -Хоуласпыт бүтэй дорѳоону сурукка хас буукубанан бэлиэтиибитий? - Оннук тылларда этиэххэ эрэ. - Ылбыт билиибитин туһанан эрчиллиилэри толоробут. Бэлэмнит дуо? 2. Үөрэнэр кинигэнэн үлэни тэрийэр. Эрчилли 3. Стр 45 - Бэриллибит этиилэри устун уонна хоуласпыт бүтэй дорѳоон буукубатын аннынан тардын. -Пааранан үлэѳитин бэрэбиэркэлэнин.	Хоуласпыт бүтэй дорѳоону сөпкө санарарга дьарыктаналлар. Хоуласпыт, хоуласпатах бүтэй дорѳоон хайдах санарылларын тэннээн көрөллөр. Ыйытыыларга эппиэттииллэр. Үөрэнэр кинигэнэн үлэтииллэр. Эрчилли 3 толороллор. Тэтэрээккэ үлэтииллэр. хоуласпыт бүтэй дорѳоон буукубатын аннынан тардаллар. Бэйэ-бэйэлэрин үлэтин бэрэбиэркэлииллэр.	Тустаах үөрэх биридимизин үөрэти түмүгэ Хоуласпыт бүтэй дорѳоону сөпкө санарарга үөрэнэллэр; Сурукка икки буукубанан бэлиэтииллэр; Ытык өйдөбүллэри үөрэнээччигэ ингэри түмүгэ: Үөрэнэр баѳаны, бэйэни сайыннарар. Бодоруһар үөрүйэх: Атын оѳолору кытта бииргэ тапсан үлэтиир; Билиини-көрүүнү ылар сатабыл: Өй үлэтин араас дьайыыларын кэбэѳэстик толорор: тэннээһин, ырытыы, түмүктээһин, майгыннатыы, сааһылаан ситимнээһин

5.Физминутка Сыала: хамсанан сынньаны	Физминутканы тэрийэр. Хас биирдii оѳо музыка доѳуһоолунан хамсаныыта.	Бары үтүктэн физминутка хамсаныыларын онгороллор	Бэйэни салайынар-дьаһанар сатабыл: Сылааны таһаарар, салгыы үлэбэ бэлэмнэнэр.
6.Билиини чинэтии уонна хонтуруолланы Сыала: Саҥа ылбыт билиини чинэтии уонна хонтуруолланы	Ылбыт билиилэрин чингэтэргэ үлэни тэрийэр. Эрчиллии 4 с. 46 - Этиилэри септеех тылларынан ситэр. Тылынан бэлэмнэнии үлэ кэнниттэн толороллор. Презентацияны аһабыт. Иккис эрчиллиини аһабыт. Бары фишкабытын бэлэмниибит. Хаххан, куруппааскы, куурусса. -Сепке ааѳын. Хоһуласпыт бүтэй дорѳоону куоласкын чингэтэн аах. -Сүһүөххэ араарын. Хах-хан. -Дорѳооннору фишканан уурабыт. -Хас доѳоон баарый? -Хас аһабас дорѳоон? Хас бүтэй дорѳоонуй? -Ханнык хоһуласпыт дорѳоон баарый? Сурукка хас буукубанан бэлиэтэнэрий?	Эрчиллии 4 толороллор. Ыйытыыларга эппиэттииллэр Бэлэмнэнии үлэ кэнниттэн тэтэрээккэ суруйаллар. Презентацияба баар тыллары дорѳоонунан ырыталлар, фишканан уураллар. Хоһуласпыт бүтэй дорѳоону кытаатыннан ааѳарга дьарыктаналлар, сурукка икки буукубанан сурулларын чингэтэллэр, этэллэр.	Тустаах үөрэх биридимиигин үөрэтии түмүгэ Тыллары фишкалар көмөлөрүнэн бэлиэтиир. Билэр-көрөр сатабыл: Үөрэх соруугун туруорар, ону ситиһэргэ бэйэтин үлэтин тэрийэр. Бодоруһар сатабыл: Бииргэ үөрэнэр оѳолордуун алтыһар, атын киһини тулуйан истэр, бэйэ санаатын этинэргэ үөрэнэр Билиини-көрүүнү ылар сатабыл: Саҥа билии ыларыгар баар билиитигэр тирэбирэр
7. Дьибэ үлэ Сыала: урукка ылбыт билиини чинэтии Дьибэ үлэ	Дьибэ үлэни быһаарар. Эрч.5 с.46 Кэпсээни көннөрөн уһул. с.41, 45 быраабыланы үөрэт.	Дьибэ үлэни суруналлар	
8. Бэйэни сыаналаны Сыала: үөрэнээчи бэйэтин үлэтин сыаналааһыны тэрийии.	Үөрэнээчи бэйэтин дьарыгын сыананын тэрийэр. - Ким бэйэтин хайдах сыаналыырый? - Тугу сатаатыгыт? Сатаабатыгыт? Тоѳо? - Ким туохха ыарыѳатта? - Уруктан ким хайдах настроениелаах баран эрэрий? Остуолгутугар сытар смайлигы үөһэ	Үлэлэрин сыаналаналлар. Смайлигы үөһэ көтөѳөн көрдөрөллөр.	Үөрэх сатабылларын сайыннарыы түмүгэ Үөрэх дьарыгын сыаналанар Бодоруһар үөрүйэх: Кэпсэтии кэмигэр сатаан истии суолтатын өйдүүр.

Сыаналаны	көтөжөн көрдөрүн эрэ. 		
9. Рефлексия Сыала: уруок түмүгүн быһаары	Уруок түмүгүн быһаарыны тэрийэр. -Бу уруокка туох санганы билибит? -Аныгыскы уруокка биһигини өссө сана арыһылар күүтэллэр.	Түмүк онороллор. Ыйытыларга эппиэттиллэр Бэйэ санаатын сааһылаан этэллэр. Атын оҕолор эппиэттерин болҕойон истэллэр.	Билэр-көрөр үөрүйэх: Ылбыт билиитин сатаан түмэр, сааһылыыр; Бодоруһар үөрүйэх: Атын оҕолору кытта бииргэ тапсан үлэлиир;